

Maturitní okruhy ze Základů společenských věd

1. Psychologie jako věda, psychologické směry.

Psychologie jako věda, psychologické disciplíny, metodologie psychologie; hlubinná psychologie, přírodovědné psychologické směry, humanistické psychologické směry, moderní směry v psychologii.

2. Psychické procesy.

Myšlení a řeč (formy myšlení; myšlenkové operace; problém a jeho řešení), představy (asociační zákony, zvláštní druhy představ), fantazie, vnímání (vlastnosti, typy a druhy vnímání, sociální percepce, chyby v sociálním poznávání), motivace a potřeby.

3. Psychické stavy.

Pozornost (druhy, vlastnosti a poruchy pozornosti), emoce (druhy a vlastnosti emocí), člověk v náročné životní situaci (stres, deprivace, frustrace, konflikt).

4. Psychologie osobnosti.

Objasnění pojmu psychologie osobnosti, struktura osobnosti, charakter, temperament, typologie osobnosti, gender (definice termínu, genderové stereotypy, pojetí sexuality, John Money).

5. Paměť, učení, schopnosti.

Paměť (fáze, druhy a poruchy paměti), učení (teorie a výsledky učení; SPU), schopnosti (druhy schopností a vlohy), inteligence (teorie inteligence, IQ testy, pásma inteligence, Gaussova křivka, pojmy EQ a SQ).

6. Vývojová psychologie, psychopatologie.

Vývojová psychologie (koncepte vývoje, determinanty vývoje, zákonitosti vývoje). Psychopatologie, schizofrenie, OCD, epilepsie, ADHD, poruchy příjmu potravy, PAS.

7. Sociologie jako věda.

Sociologie jako věda, etapy ve vývoji sociologie, hlavní představitelé, česká sociologie; sociologický výzkum; soudobé problémy české společnosti.

8. Jedinec v sociálních vztazích.

Sociální skupina, role a pozice ve skupině, sociometrický status, člověk v davu, socializace; sociální struktura, stratifikace; mobilita; komunikace, asertivita v komunikaci, transakční analýza.

9. Ústava ČR, dělba státní moci.

Moc zákonodárná - nositel zákonodárné moci, objasnění pojmů bikameralismus, inkompatibilita, indemnita, imunita, mandát, legislativní proces; interpelace. Moc výkonná - složky výkonné moci a jejich charakteristika. Moc soudní - soustava soudů v ČR, Ústavní soud a jeho charakteristika.

10. Mezinárodní vztahy, zahraniční politika.

Vymezení pojmu mezinárodní vztahy a uvedení významných subjektů těchto vztahů; objasnění pojmu mezinárodní politika, její nástroje, mezinárodní dohody a diplomacie. Hospodářská integrace Československa v poválečné Evropě, Evropská unie, ČR a EU. OSN a některé další mezinárodní organizace, jejich charakteristika, orgány a cíl.

11. Politologie jako věda. Politika.

Vznik politologie jako vědy, významní představitelé politologie, politologie a politika; politický program. Volby a volební právo, volební systémy. Politické strany a jejich funkce, systémy; objasnění pojmu pluralitní demokracie. Politické ideologie.

12. Právní základy českého státu.

Vysvětlení pojmu právní stát, ústavy a jejich stručná charakteristika, ústavní vývoj od roku 1848 na území dnešní České republiky. Listina základních práv a svobod, uvedení významných dokumentů vztahujících se k lidským právům.

13. Stát a národ.

Objasnění pojmu stát, vysvětlení různých teorií, které se vztahují ke vzniku státu, vymezení podstaty, funkcí a typů státu, objasnění pojmů národ a občanství.

14. Právo a jeho základní pojmy.

Vysvětlení pojmu právo, vývojové podoby práva, nejstarší dochované právní dokumenty, funkce práva ve společnosti. Objasnění pojmů právní řád, právní vědomí, právní předpisy, právní normy, právní vztahy, účastníci právních vztahů, právní skutečnosti.

15. Občanské právo.

Objasnění pojmu občanské právo, jeho prameny, struktura občanského práva. Vymezení pojmů majetek, jeho rozlišení podle OP, majetkové vztahy, dědění, odpovědnost za škodu, smlouvy, občanské soudní řízení.

16. Pracovní právo.

Objasnění pojmu pracovní právo, jeho prameny, subjekty; pracovní vztahy, pracovní poměr, pracovní smlouva, pracovní podmínky, odpovědnost v pracovněprávních vztazích.

17. Správní právo.

Vymezení pojmu správní právo, prameny správního práva, územní samospráva a její orgány, vysvětlení pojmů správní řízení, přestupky a sankce za přestupky.

18. Trestní právo.

Osvětlení pojmu trestní právo, jeho prameny, vymezení funkcí, zásad a struktury trestního práva. Objasnění pojmů trestné činy a tresty, ochranná opatření, zásady a průběh trestního řízení, orgány činné v trestním řízení.

19. Rodinné právo.

Charakteristika rodinného práva, jeho prameny. Manželství, vztahy mezi rodiči a dětmi, formy náhradní rodinné výchovy a jejich charakteristika, výživné.

20. Ekonomie a ekonomika.

Vysvětlení pojmu ekonomie, vznik ekonomie jako vědy, ekonomické potřeby, statky a služby. Výroba a výrobní faktory, Objasnění pojmu ekonomika, základní ekonomické otázky, ekonomické systémy, hospodářské sektory.

21. Trh, marketing a cena.

Tržní mechanismus, nabídka, poptávka, subjekty trhu. Živnosti, dělení živností; obchodní společnosti, právní formy podnikání. Chování spotřebitele, konkurence na trhu a její formy. Objasnění principu marketingu. Cena na trhu, faktory ovlivňující cenu, druhy cen, atributy ceny, lákavost ceny.

22. Peníze, finanční trh, bankovní soustava v ČR.

Vysvětlení pojmů peníze, vývoj peněz, formy a funkce peněz; cenné papíry, burza, finanční instituce. Banky a bankovní soustava v ČR, ČNB a její charakteristika, inflace, platební styk, úvěry.

23. Finanční gramotnost, rozpočet a finanční rozhodování.

Vysvětlení pojmu finanční gramotnost, investice, investiční trojúhelník. Rozpočet a jeho rozlišení, rodinný rozpočet, příjmy, výdaje, tvorba rezerv, aktiva, pasiva, zajištění rizika. Finanční rozhodování.

24. Stát a ekonomika.

Národní hospodářství, hrubý domácí produkt, hrubý národní produkt; problematika černé a šedé ekonomiky; hospodářský cyklus. Fiskální politika a státní rozpočet, daně a jejich soustava. Sociální a zdravotní pojištění, sociální politika. Politika zaměstnanosti, nezaměstnanost a úřad práce.

25. Filosofie jako věda a východní filosofické proudy.

Vývoj a obsah oboru, rozlišení filosofie, mýtu, víry, náboženství a ideologie. Filosofické disciplíny teoretické, praktické a mezní obory. Indické směry - hinduismus, buddhismus, džinismus. Čínské směry - konfucianismus, taoismus.

26. Antická filosofie a její odkaz.

Předsókratovské školy a myslitelé, Sókrates a dialogická metoda, Platón (idealismus a stát), Aristotelés (metafyzika, logika, etika, politika). Helénismus (stoicismus, epikureismus, novoplatonismus).

27. Novověká filosofie.

Humanismus a renesance (E. Rotterdamský, N. Machiavelli, H. Grotius, T. Hobbes, utopisté). Základy reformace (M. Luther, J. Blahoslav, J. A. Komenský). Racionalismus (R. Descartes, G. W. Leibniz) a empirismus (F. Bacon, J. Locke, D. Hume). Osvícenství (Ch. L. Montesquieu, F. Voltaire, J. J. Rousseau). Immanuel Kant.

28. Vybrané filosofické proudy a osobnosti 19. a 20. století.

Romantismus (J. G. Herder, G. W. F. Hegel), marxismus, iracionalismus (A. Schopenhauer, F. W. Nietzsche, S. Kierkegaard), pragmatismus (Ch. S. Peirce, W. James, J. Dewey, K. Čapek), fenomenologie (E. Husserl, M. Heidegger - autentické bytí); TGM, J. Patočka, V. Bělohradský, existencialismus (J. P. Sartre, A. Camus) a postmoderna (M. Foucault – diskurs, J. Derrida – dekonstrukce, J. F. Lyotard – pluralita).

29. Religionistika a západní náboženství.

Definice víry a náboženství, religionistické přístupy ke studiu náboženství. Vysvětlení pojmů sekularizace, ateismus, agnosticismus. Statistický přehled světových náboženství a ČR; judaismus, křesťanství a středověká filosofie (A. Augustinus, T. Akvinský), islám.

30. Etika a bioetika.

Vymezení a východiska oboru (Aristotelés, I. Kant, TGM – humanita), základní etické pojmy (ctnost, mrav, odpovědnost, svědomí, svoboda, dobro, zlo...); otázky praktické a sociální etiky (mezilidské vztahy, pacifismus, filantropie, ekologie, solidarita...); aplikovaná etika (lékařství, pedagogiky, práva, vědy..). Vybraná bioetická témata (euthanasie, asistovaná sebevražda, sebevražda, genetické inženýrství, interrupce, populační politika, transplantace orgánů, transsexualita, umělá inteligence, práva zvířat).